

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca.

Velja celoletno 2 gold. 50 krajc. — polletno 1 gold. 30 krajc.

List 9.

V Celovcu 10. maja 1872.

Leto IV.

Ni vse zlató, kar se bliščí!

(Spisal Andrejčekov Jože.)

I.

Bilo je leta 18** o začetku avgusta.

Pri Žibertu v Šiški na vertu so donele slovenske pesmi, da je vse odmevalo. Dijaki doveršivši gimnazijo so se zbrali danes tukaj, da bi se še zadnjikrat skupaj veselili in ga izpraznili nekaj kozarcev rumenega dolenca na splošno zdravje. Ob kratkem se bodo razšli po raznih potih, vsak za svojim poklicom, in marsikteri bo bogvedi kedaj zopet videl svojega tovarša, s katerim sta že toliko let skupaj preživela, — ali pa nikoli več.

Ravno so utihnile zadnje verstice pesmi „Hej Slovani“, ktero je vsa družba večkrat zaporedoma navdušeno ponavljala, ko prime eden mladenčev polno kupo, stopi na mizo, ter prične s krepkim glasom: „Dá, predragi tovarši, tako je, — mi stojimo krepko, kot naš sivi Triglav, ki se že tisoč in tisoč let ozira nepremakljivo po svojih slovenskih sinovih, in nadjam se, da bomo tudi v prihodnje ravno tako krepko stali, naj še takó serdito buče sovražni viharji po domovini. Slovenija je naša last, za njo hočemo delati, za njo žertovati slednjo kapljo kervi. Kolikor nas je tukaj zbranih, vsi smo verni slovenski sinovi, v vsakterega sercu klije iskrena ljubav do domovine, in tako, upam, bode tudi za naprej, čeravno nas osoda loči in se razidemo po daljnem svetu. Eno in isto vam je vsem sveto, jelite predragi tovarši? in to je: ljubiti domovino in za njo se truditi do zadnjega diha!“ — Te besede je govoril mladenec — Ljudevit Dolanec.

„Živila Slovenija! živili njeni sinovi!“ zagermelo je po vsem vertu in kozarci so klenkali, da ni bilo ni konca ni kraja. Mlada serca so bila vneta, vneta za sveto in pravično reč domačo. —

Pri poslednji mizi na vertu sta sedela nekako tiho dva mladenca, ki sta nekoliko pozneje prišla in si ravno kar ukazala prinesiti malo večerje. Pervi visoke rasti in podolgastega obličja je bil Horvat Miloš Konstantinovič, drugi pa mlajši od njega in bolj nežnega života — Gorenec Jaka Zorčič. Bila sta obadva iskrena rodoljuba.

Slednjič ju ugleda Ljudevit Dolanec in pridruživši se jima, pravi mlajšemu: „Hej, Jaka, kaj pa ti tukaj tako tiho sediš in nobeno ne rečeš? Danes se vendar ne derži pusto, ko je ves svet vesel!“

„Ne zameri, Ljudevit,“ odverne ta, „moram prej nekoliko večerjati in si gerlo namočiti in ogladiti, da bo potem bolje teklo.“

„Prav imaš, jaz sem se s tem že prej preskerbel,“ nadaljuje Dolanec. — „Kaj ne Jaka, da je danes res lepa družba skupaj, kakoršne ni po vsej Ljubljani najti, ko bi jo z Diogenovo laterno iskal. Sami Slovenci, mladi in čversti fantje, polni navdušenosti za domačo reč. Človeku kar serce poskakuje, ko jih vidi. Slovenija sme s ponosom zreti na nje. Ni li res, Jaka, hej?!“

„Tempora mutantur — časi se spreminjajo,“ pravi Jaka Zorčič smehtaje se svojemu tovaršu Dolancu, „pa to ni res. Časi ostanejo, kot so bili, ali mi se spreminjamo, mi. Koliko jih je že bilo in jih še bo mladih, nadepolnih, — ki so se pozneje izneverili in postali najhujši slovenozerci, ali pa pozabivši svojih nekdanjih obljub in priseg, ter izgubivši ves moški značaj, jeli obračati plašč po vetru deržaje se prislovice: ubi bene, ibi patria. — kjer se najmastnejša pečenka in najbolje vino zastoj dobí, tam sem doma, če bi bilo tudi pri Tunguzih. — Videl boš v nekterih letih, sem li govoril resnico, ali ne.“

„Zadel si jo,“ spregovori Miloš Konstantinovič, „tudi jaz sem tvoje misli, Jaka. Bog zna, da se je marsikteri šaril po duhajskem mestu s pinjo na glavi in tajil očitno svoj rod, da bi si že naprej preskerbel kako pripravno mestice bodi si že, kjer si bodi, da bi bilo le tehtno.“

„Jaka, Miloš, vidva čudno govorita, ali hvala Bogu, da ta reč ni popolnoma resnična, vajini predsodki niso opravičeni. Kako morata o teh mladenčih tukaj, ki smo tako rekoč skupaj zrastle, kaj takega misliti! Ali morda sodita mene prihodnjega izdajalca?“

Jaka je oči pobesil in molčal, Miloš pa pravi: „O tebi, Ljudevit ne govorim, kajti poznam te predobro in tudi tvoje blago sercé. Vem, kdo si in kako goriš za svoj narod, ali vedeti moraš, da je bil med zvestimi Jezusovimi učenci vendar en izdajalec. — Ni vse zlató, kar se bliščí, le to si zapomni, moj dragi.“

Zdajci zadoni na drugem koncu vesela pesem iz mnogoterih gerl. Ljudevit hití berž tje, ker so ga bili že večkrat klicali, da bi pel bas, Jaka in Miloš pa še nekoliko posedita pri mizi, potem pa tudi ona dva vstaneta ter se pridružita veselim pevcem.

Blizo do polnoči je trajala zabava. Mnogo se je pelo in pilo, mnogo govorilo, in povsod je bil prvi Ljudevit Dolanec. On je bil duša vse tovaršije in od vseh spoštovan, kot najiskrenejši narodnjak. Vsi so pričakovali od njega največje žertve za domovino, stavili va-nj največje zaupanje. Mislili so, da bo on mož, kateri je namenjen Sloveniji, da bi povzdignil njeno literaturo.

Še enkrat je zadonela pesem „slovo,“ še enkrat so

zaklenkali kozarci in med živijo- in slavaklici so se mladenči razšli.

II.

Preteklo je od takrat kacih 10 let.

Po cesti ob Savi je potoval samši mož s popotno torbo čez ramo. Dolga brada mu je segala po persih, na glavi je imel nizek klobuk in ožnorana surka je kazala, da je Slovan. Radostno so plavale njegove oči po okolici, sedaj se zopet ozirale v bobnečo Savo. Prijazna gorenška stran mu je morala biti zelo všeč, kajti večkrat je postal in se oziral z dopadanjem po okolici, kjer se je verstil grič za gričem in iz vsakterega gledala doli prijazna bela cerkvena, zadej pa je dvigal v oblake svojo sivo glavo mogočni Triglav, kterega je obsevalo ravno zahajajoče solnce.

Slednjič pride do majhne čedne vasi, ki je bila čisto skrita med drevjem in le beli zvonik domače cerkve je gledal iz zelenega zatišja.

Bela hišica je stala ob cesti in smrekov veršiček je naznanjal, da je tukaj kerčma. — Popotnik stopi vanjo.

Mlada gospodinja z belim predpasom pozdravi ga v veži ter mu veli stopiti v sobo.

„Mati, dobilo se bo pri vas kaj kosila ali južine, moj želodec že precej razsaja,“ pravi ptujec v čisti slovenščini. — „Sicer je že pozno, pa nič ne dé.“

„Pripravljenega nimam sicer nič, gospod, ali če hočete nekoliko poterpeti, koj bo gotovo.“

„Dobro, dobro, rad bom počakal.“ —

Med tem, ko je kerčmarica zunaj pripravljala kosilo, sedel je gost sam v sobi pri poliču vina. Oprava v kerčmi je bila sicer prosta, pa jako čedna. Po oknih so bile razpostavljene razne cvetlice, ki so razširjale prijetno vonjavo po sobi, zunaj na vertu v senci so stale klopi, zadej ob plotu pa je bila napravljena uta iz rastočega fižola, ki je ovijal svoje terte po zasajenih preklah in tako vso uto prijetno osenčeval. Kar pa je našega gosta še najbolj zanimalo, bila je precej velika versta knjig na omari, samih slovenskih, na mizi pa „Novice“, „slovenski Glasnik“ in še nekaj družih slovenskih listov. — „Ta kerčmar mora biti precej premožen“, misli si popotnik, „da si oskerbuje toliko knjig in časnikov, in pa kakó ima vse lepo vredjeno.“

Kmalu potem pride domú kakih osem let stara deklica in koj za njo stopi v sobo kerčmarica s pripravljenim jedilom.

„Jelica, kaj ste se danes učili v šoli?“ prasha gospodinja malo deklico, ki je priskakljala radostno v sobo, videti pa ptujega moža z dolgo brado za mizo sedečega, nekoliko osupnila in obstala za durmi.

„No, kaj molčiš, ne boš berž povedala?“ nadaljuje kerčmarica, „le čakaj, bodo pa oni gospod tam-le videli, kako si poredna; nič radi te ne bodo imeli, ti gerda!“

Ptuji gospod pa se prijazno nasmehljá in podaje deklici roko, pravi: „Nič ne porajtaj nič, saj si pridna, le sem pojdi, midva bodeva kmalu priatla, kaj ne?“

Deklica videti, da ta mož ni tako hud, kakor se mu vidi, čeravno ima dolgo brado, gre k njemu, ta pa jo vzame v naročje ter poljubi na čelo.

„No, Jelica, sedaj povej gospodu, kaj ste se učili, da bodo videli, da si bila marljiva v šoli!“ opominja dalje hčerko, videti, kako se že s ptujim gostom dobro porazumeta.

„O četerti božji zapovedi,“ odverne deklica pogumno.

„Kako pa se glasi ta?“

„Stariše moramo radi imeti in jih slušati, ker za nas tako dobrotljivo skerbé, dalje pa so rekli gospod, da

moramo svojo domovino ljubiti, ker smo se v njej narodili, in spoštovati slovenski jezik, ker so nas v tem jeziku mati učili prvič moliti in Boga poznati.“

„Že dobro, že,“ pravi mati na to; „danes si bila prav pridna; moraš pa si to tudi dobro zapomniti.“

Ptujec se je kar čudil deklinim odgovorom. Kaj tacega še ni slišal nikjer od otrok.

„Kako pa se imenuje tukajšnji učitelj, ki tako dobro otroke podučuje?“ prasha kerčmarico.

„Učitelja še nimamo. Ravno letos smo začeli staviti šolo in v jeseni, mislimo, da pride učitelj; sedaj pa podučujejo gospod fajmošter otroke trikrat na teden, ob nedeljah pa one, ki nimajo časa ob delavnikih obiskovati šole. O, naš gospod so marljivi, takovega še nismo imeli, saj jih pa tudi spoštuje vsa fara.“

„Kako pa se zovejo vaš fajmošter?“

„Gospod Jakob se imenujejo, pišejo se pa za Zorčiča. So še mlad gospod, ali pridigovati pa znajo, da bi jih človek celi dan poslušal.“

„Jakob Zorčič je vaš fajmošter, pogledjte si no!“ čudi se gost.

„Da, da, Zorčič; jih morda poznate?“

„Kaj bi ne, sošolca sva. Koj ga moram obiskati.“

„Le pojdite le, so prav prijazni mož, gotovo jih bo zelo veselilo videti starega znanca.“

Ptujec popusti kosilo in mahne jo naravnost proti farovžu.

Fajmošter Jakob Zorčič je ravno trebil drevesa na vertu, obiral gosenice iz vej ter tergal mah z debla. To je bilo njegovo navadno opravilo, zato je pa tudi imel vert, da ga je bilo veselje videti. Mož se ni sramoval prostega dela, ni hotel pohajkovati in časa tratiti, temuč je proste ure pridno porabil v spodbujajočem faranom.

„Bog te živi, Jaka!“ oglasi se nakrat nekdo na vertu.

Fajmošter se ozre. — „Oh, Miloš!“ vsklikne in v tem trenutku sta si bila nekdanja prijatelja v naročji.

„Da si me vendar tako hitro spoznal?“ pravi čez nekaj časa Miloš Konstantinovič.

„Jé, kaj bi te ne, saj se nisi skoraj nič spremenil, odkar se nisva videla, čeravno je že blizo deset let.“

„Tako je le. — Kako se pa ti imaš tukaj na Gorenškem? Kakor vidim, ti ne gré preslabo.“

„Prav nič se nimam pritožiti. Zdrav sem, zadovoljen, farani so pridni ljudje in tako gre vse po božji volji. — Ali pojdiva berž domú, da ga izprazniva vsak eno kupico na zdravje, ondí se bova dalje pomenila. Lej si no, tebe bi se vendar ne bil nadjal za ves svet ne. — Kam pa si namenjen.“

„Nikamor prav. Nekaj mesecev že potujem po Avstriji, da bi svoje botaniške vednosti nekoliko razširil, saj veš, da sem že od nekdanj posebnó vdan tej vednosti, toraj sem prišel tudi na Slovensko enkrat pogledat, obiskat staro Ljubljano, kjer smo nekdanj kot dijaki polni upov kovali svoje projekte. To so bili časi, je-li?“

Pred farovžem na dvorišču je bila klop. Ondí se vsedeta Miloš in Jaka ter nadaljujeta svoje pogovore pri poliču vina.

(Dalje in konec prihodnjič.)

Venec domačih rož.

(Zložil * * *)

Sinoči in denes.

„Oj hvalo Bogu, da končan
že jutri bode boj strašan,
Da vendar cesar sklence mir,
Ki spet odperl bo sreče vir.

„Nebeški Bog daj, da končan
že jutri bode boj strašan,
Da ljubi sin se verne spet,
Ki ločena že pet sva let.

Domú se vernil bom vesel,
Priserčno mater bom objel,
Ki vé, da čaka me težko,
Al misli že, da me ne bó.“

Ti milostljivo vari ga,
Da bridki meč ne vdari ga,
Saj blazega sercá je bil,
Lepó me v starosti redil.“

Takó vojak mlad govori,
Tolaži se o polnoči,
Ko luna sije na polje,
Na katerem trupla kervavé.

Takó še mati govori
In sklenjene roké derži,
Ko luna sije nad vasjó,
Kjer vse počiva že sladkó.

Prisveti kmalu beli dan,
In boj strašan je res končan:
Sin z materjo sta se sešla,
Kjer ponehá ločitev vsà.

Prikazni zime.

(Zložil A. Bezenšek.)

Perje velo z drevja pada,
Travca več ne zelení,
In na jutro slanica rada
Travnike nam pobeli.

Goste megle se podijo
Po obnebjí semtertje,
Merzli vetri zrak hladijo,
Suho listje krog versé.

Ptice drobne, pevke drage,
Z naših krajev se selé
Vse potihne, pesmi blage
Nikjer več se ne glasé.

Kmalo beli sneg pokrije
Mater zemljo trudno vso,
Da si mirno odpočije,
Dokler kopno zopet bo.

Potniške drobtine.

(Spisuje L. Ferčnik.)

(Dalje.)

Verjetno pa je, da je bila v tem kraju kedaj rimska naselbina, ker je po tej dolini od nekelej vodila cesta iz severnih v južne kraje — in opak.

Odkupite si čas: delajte, dokler je dan — tega sveto-pisemskega vodila se spomnim, ko telesnim tirjatvam s pivom in jedilom za silo zadovoljim. Bilo je blizu poludneva, jesensko popoldne je kratko, moje namere so se pa raztegle še daleč, daleč tje v gorovje, pod sivo skalovje — v romantično gorsko kotlino v Stodru pod visokim Prielom. Prav sem imel, da sem ta dan porabil, drugi dan bi bil moral to pot opustiti, ker je po noči verglo snega že celó do ravnin. Vodnika nisem hotel vzeti, zanašal sem se na dobro srečo, dobre ljudi in na kažipote ob cesti. Tak kažipot zapazim pri zadnjih hišah prijaznega terga, ki me zvabi preč od velike ceste na stransko pot, ki vodi na levo proti veličastnemu, ogromnim stenam podobnemu gorovju. A predenj zapustim cesto, oziram se

po lepem tropu goved, ktere so gnali hlapci živinokupca iz Štirskega in Koroškega na zgornjo Avstrijsko. Avstrijecem bolje kaže, prodajati teleta po 25—35 fl. dunajskim mesarjem, plemeno živino pa kupovati iz planinskih pokrajin, kjer izreja ni tako draga. Plačajo 2—3letne telice prav pošteno po 120—150 fl.

Zunaj terga so ljudje na neki njivi ravno hruške izoravali. Ravno prav, si mislim, da bom videl, kako znajo bolj omikani Nemci to delo opravljati; zato postojim in jih opazujem. Kmalo se prepričam, da, če ne znajo hruške bolj peči, nego izoravati, nimajo se naši Slovenci od njih kaj učiti.

Delalcev je bilo dosti na njivi, a kupi izkopanih hrušk so bili neznatni. S parom konj je odoraval hlapec od kraja brazdo za brazdo, ne mené se za verste, pa kterih je bil posajen krompir, ko pride do pota, ga ustavim in prašam, zakaj da se tukaj dela na tak način; mnogo krompirja, mu rečem, ostane še v zemlji. A on mi odverne: „njiva se bo še enkrat preorala, potem še povlačila za brano, tako pride ves krompir na dan.“ Moje misli niso se vjemale ž njegovimi nazori; koliko dela za nič! V četrty uri pridem do blat in k potoku „Jezernica“, ktera se vleže v gorskem jezercu tamle proti jugu med divjim skalovjem. In kako se imenuje to jezerce? Glinško jezerce (Gleinker See). Jezerce mu pravim, ker njegova poversina meri le 25 oralov; zaradi velikosti se že ne more ponašati, le lega ga dela zanimivega. Vtesnjeno je med orjaško skalovje od treh strani, proti severu pa se odtaka po Jezernici. Začetek jezera pravlja toko-le pripoveda. „Dva soseda se pravdata zavoljo enega bika, ki se je pasel v onem kraju. Kakor pravdovalci sploh, se tudi onadva ne moreta pogoditi. Med tem se pa paša poplavi in spremeni v jezerce, bik pa v orjaško ribo, ki je še dan denešnji kterikrat videti. V steni nad jezercem je votlina ali jama, frajmanova jama, kjer je shranjen velik zaklad. Čern pes z žarečimi očmi ga straži ter ključé do zaklada v zobéh derži. Marsikteri prederznež je že doplazil do jame, videl psa in škrinjo z zakladom, a dobil ga še ni nihče. — Morebiti se hrani našim časom in praznim kasam.“

Pri Jezernici dotečem zalega, prijaznega fantiča, ki se mi kmalo prikupi, ker se ponudi nositi mi torbo in plajd. Govoril je tako pravilno, da ga precej poprašam, kje se je izšolal. „V tovarniški šoli v Rosleitni.“ V Rosleitni je pa velika tovarnica za kose in ravno tje me je peljala pot. Fantič je bil v tergu, kamor je bil nesel sadja na prodaj, za denar pa je nakupil kruha in drugih potreb za hišo. Na solčnem hribu mi je kazal svoj dom. Kako zanimiv je razgovor z nedolžnim fantičem, ki se je v dobri šoli privadil lepega vedenja! Tako vedenje je šoli najboljša hvala.

Cesta se je spuščala v breg: klanec in solnce me spravita v pôt, ob zarah in poleg ceste nasajena češpljeva drevesa so se šibovala pod težo črnjelo modrega sadja in me vabila v hladno senco; a skušnjavi rečem; beži od mene, — čversto jo korakam spet naprej. Pred menoj je stopal z uradnimi stopinjami stražar javnega miru. Njega zagledaje se spominjam izreka že davno zamerlega znanca, ki ga je večkrat ponavljal: „Sedanje dni že nihče ne hodi več peš, razun duhovnov in popotnih tovarišev“. Če bi bil on učakal denešnjih dni, bi namesti tovarišev, pristavil: „žandarjev“.

V pol drugi uri sem se bil skalovitim stenam že močno približal, a tovarne še nisem videl, tudi ne, kam me bo še zvodila pot. Na enkrat zaslišim šumenje iz grape, bilo je šumljanja rečice „Piesling“; tovarne za kose so pa vselej ob vodah, — to me je tolažilo, da ne

bom več daleč od tod. Po malem ovinka se mi prikaže okajene fužinske hiše kraj rečice — gori in doli.

Fužine za kose so lastina gostoljubne družine Šrenkenfuksove. V tej prijazni hiši se more trudni potnik počiti, lačni in žejni nasititi in napojiti, zraven pa še vstreči svoji radovednosti ali vedoželjnosti. Rečica Piesling izvira četert ure nad fužinami izpod orjaških pečin in ravno ta njen izvir privabi mnogo potnikov — turistov v to tiho stransko zakotje. Iz globelji ob znožji skalovitega Romiča pribruha rečica, vsa na enkrat, naredi 17° globok tomun, potem se zakadi peneča in šumeča čez pečine, zbere in dervi pod imenom Pieslinge k drugim sesticam, ktere ji vzamejo ime in vode.

Skoz stene nikdar še nisem proderl; tudi tu nisem hotel tega skušati, raji sem se obrnil tje, koder sem prišel, po kolovozni poti ob rečici in kamor mi je ona kazala pot. Kjer se cesta od rečice loči in na levo zasuje, sem se tudi jez ločil od nje in pridem na ravnicu in tam na razpotje. Stojé pri 2 lesenih križih, na kterih so naslikane in napisane 4 nesreče, premišlujem, kod in kam. Poleg rečice in ven iz grape bi bil prezgodaj na postaji; tje v Stoder bi pa mar bilo še predaleč, — kar se na cesti izmed borovja prikaže logar. Počakam ga in poprašam po poti do Suhe in po poti v Stoder; „v Stoder grem tudi jaz,“ mi reče, „če je Vam všeč, greva skup.“ In jo koračiva v družbi čez hribe in po dolinicah tje do gostilne v slovečem gorskem kotlu — v zadnjem delu Stoderske doline in serčno rad priznam, hoja in družba ste bili zanimivi.

Logar je bil še mlad in še le eno leto, nekaj čez, v tem kraju v službi grofa Starhemberga, ki ima po teh planinah lovske pravice; prišel je sèm iz Št. Wolfganga v okrajini „Salzkamergut“. Pripovedoval mi je od svoje težavne službe, da le maloktero noč v svoji postelji spi, ker mora po noči hoditi po logih in planinah čuvat divjad neopravičenih lovcev in zasledovat laze in tire zverinske in za to službo ima 15 fl. mesečne plače. Ker so logarju bile vse steze znane, sva si pot mnogo okrajšala, z zanimivi pogovori pa kratkočasila. V poldrugi uri prideva do farne cerkve in vasi v sprednjem Stodru, stoječe na herbtu širokga hriba z mikavnim razgledom. Proti zapadu je skrival visoki Priel svojo glavo v temne oblake, pleče so mu krasile široke in dolge snežniške kerpe; proti jugu plešive glave apnenskih planin, ktere ločijo in mejijo to zakotje nadaniške kronovine od najskrajnega štajarskega zakotja pri Auseji. Ravno pred nama se je vzdigala 6018' visoka škerbina Ostravice, na levo od nje 7224' visoki Demel, na desno 7152' visoki Spitzmauer, 7822' Varšenek, bolj proti jugu izhodu i. t. d. — Ostravica, Rečica, Ramič, — v teh gorskih imenih sem dobil edine sledi nekdanjih slovenskih prebivalcev v teh pokrajinah. Proti jugozapadu se je nama kazal veličanski gorski kotel v zadnjem Stodru. Prav všeč mi je bilo, da je imel logar tu v sprednjem Stodru nekaj oprakov; tudi s tobakom se je moral prevideti za cel teden. Med tem sem imel časa in priložnosti, ogledati se po tej veličanski okolici.

Nevedoma sem stal pri šoli. Meni dobro znan, ne preglasen šum me splaši, da se ozrem in zagledam skoz okna eno več in več manjih radovednih glav, stemečih v neznanega potnika. Čitanja na visoki šoli Sprednjostoderski so se že pričela, kajti slišal sem nekaj slovokovanja. Razen cerkve, duhovnije, šole, kerčme in palde za tobak ta vas ne šteje mnogo drugih pohištov; kmetije so raztrešene po hribih in dolinah. Jesen je bila, a češplji in drugo sadje je bilo negodno, kakor pri nas.

Od te vasi in do zadnjega Stodra je bilo hoditi še dobro uro po dolinici ob potoku, ki šumlja k rečici „Štajer-

ling“. Ko dospěva do zaželjenega konca, jo najpred zavijeva v gostilno; avstrijsko vince, kos dobrega kruha in nekaj sira je nama prav dobro teknilo. Še vsak kraj, da celo vsaka hišica ima svoje imenitosti, pokaj bi jih ne imela gostilna v tem pogosto obiskanem zakotji. Ko s svojim društvnikom že nekaj časa v pivnici posedim, primuza se v izbo čokljat možicelj z mesnatimi ustnicami in okroglim zarudelim obličjem; prisodil bi mu bil kakih 55—60 let. Logar mu napije in se nekaj z njim pomenkuje. Ko je bil spet iz izbe in so se duri za njim zaperle, šepetne logar: „Ste pogledali tega človeka?“ Da, mu odgovorim. „Je-li kaj posebnega na njem?“ vprašam dalje. Nasmehne se in čez nekaj trenutkov pravi, kar ima na serci, rekši: „Ta hlapec ima 52 pankertov z 39 dekletmi.“ Debelo pogledam logarja in molčim; facta loquuntur, si mislim, o нравskih čutih tu že ne gre več govoriti.

Dobro mi je dela vožnja, nekaj, ker sem zjutraj že precej ceste premeril, nekaj tudi, ker je stranska cesta v Kremsmünster, ki se pod Kirchdorfom odcepi od glavne ceste, bila blatna. A rajši bi bil te kraje peš prehodil, tako prijetni in zanimivi so. Ob potu se vedno menjajo polja, loke, logi, travniki, sadniki, hribi in hribči, vmes pa raztrešene kmetije. Proti jugo-zapadu se razteza dolg herbet, deloma pokrit s temnim gozdom, vmes spet polja in vasi in ure daleč se vidi z belim kositrom pokriti stolp cerkve na Magdalenski gori. Na desni, malo četert ure od ceste, vidiš obširna, v kvadratu stoječa poslopja cistercijskega samostana v Schlierbachu na plečéh zložnega hribovja sred gozda sadnega drevja. V poldrugi uri se pripeljeva blizu Wartberga. Zraven cerkve veliko poslopje z dvema nadstropjema, — to je šolsko poslopje. Po tej vožnji sem razumel, zakaj se Nadanižancem toliko dopada domovina; kaj bi se jim ne dopadala? Lepa je, bogata je in dobro preživlja svoje prebivalce. —

Skoz gozdič jo voznik zavije v dolinico in tu zagledam veličanski samostan v Kremsmünstru. V tergu plačam voznika in se podam v samostan, da bi še ta dan imel priliko kaj ogledati in se učiti.

(Dalje prihodnjič.)

Azijska kolera.

(Spisal dr. —z—.)

(Dalje.)

Že popred sem omenil, da porodi prinešena kolera klica samo tam morijo, kjer je padla na rodovitna tla. Vse dosedanje epidemije kolere so bile samo v mestih in vaseh, ki stojé na drobljivej nategljivej zemlji ali na jamičastej nategljivej skali. Preiskave takih tal so pa pokazale, da so bila nasičena vsakovrstne nesnage, različnih trohnečih organskih tvarin in odpadkov. V zemlji toraj, po ktere je stopal rod za rodom morebiti več tisoč let, globoko pod našimi hišami in nogami, neprenohoma nekaj gnjuje in trohni, pri čem se rodijo marsikteri škodljivi izpari, ki se širé precej po svojem porodu v persti na vse plati, posehno pa proti verbu pod naše hiše, v naše klete in druge prizemne shrambe. Ti-le iz zemlje izhajajoči raznovrstni zračni izpari so pravi gnoj za prinešeno kolerino klico, ktera se po njih prerodi v moriven otrov ali strup, ki v krajih včasih

cele tisoče in tisoče ljudi po splošnem bolehanju pod zemljo spravi.

Da so perstena tla ali jamičasta skala kot podlaga naših prebivališč napolnjena raznovrstnih organskih tvarin, človeških in živalskih odpadkov, prepriča se lahko vsaki sam, če natanko pregleda perst pod hišnim podom ali okoli hiš. To postane še bolj jasno, če premislimo, da vsaki človek izverže na dan iz sebe po pljuvanju, moči in po črevnih izmetkih 3 funte odpadkov srednje mere, katerih se komaj tretji del daleč od hiš odvede, vse drugo pa zemlji pripade in tam z drugimi organskimi deli neprenehoma vreje, trohni in gnije. Pomislite, koliko to iznese za veliko mesto v enem letu in kaj še-le, če je mesto sto in sto let staro. Da učeni Pettenkofer je preučeval, da v mestu črez 100.000 prebivalcev, katerih ima Monakov na Bavarskem pripade zemlji toliko človeških izveržkov na leto, kakor bi bilo vsako leto pokopanih v njej po petdeset tisoč ljudi. Kakor trohne in gnijejo človeška trupla pod zemljo, da ostane nazadnje od cele telesne teže komaj nekaj malih ostankov, pepela ali mineralnih tvarin, vse drugo pa je izpuhtelo iz zemlje v en kot živež rastlinam ali pa kot škodljivi izpari; tako trohni tudi tam človeški odpadki, ki so podobnega kemijskega sestava, in postavajo škodljivi po svojih mnogoverstnih izparih.

Vse to trohnenje, gnjenje in razpadanje pa se v zemlji samó goditi zamore, če je nazoča primerna vlaga, primerna toplota in primeren zrak. Od stanovitnih lastnosti zemljišča zavisí toraj krajna naklonost k epidemijam; od menljive vlažnosti, toplote, primerne zraka in še drugih menj važnih pa menljivih posebnosti zemlje zavisí časna naklonost mesta ali vasi dobiti kolerino epidemijo.

Vlažnost zemlje do primerne globi je kaj važna za razvitje epidemije, posebno njena neprestala premena, rast in padanje, suša in mokrota, kedar se neprenehoma čredite. Podrobne preiskave so pokazale, da se nahaja skoraj v vsakem kraju, posebno v ravni in v ponikvah v nedoločeni globi pod zemljo voda ali močno nategla in premočena plast zemlje, tu bolj plitvo, tam bolj globoko, česar se vsaki lahko prepriča, kdor hoče kak studenec kopati. Ta voda prihaja od dežja in se staka tudi od bližnjih višin, hribov in rebri pod zemljo k našim hišam. Pettenkofer jo imenuje podzemno vodó in jej pripisuje kaj veliko važnost.

Dokler voda premaka visoko gor plasti zemlje, je premokro in gnitje in razpadanje se ne verši; kakor pa hitro pojema, padati začne, začenja tudi trohnenje in izviranje škodljivih izparov, dokler predolga suša zopet vsem tem organskim razkrojem konec ne stavi. Vse to gnitje in razpadanje je toraj le mogoče za primerne vlažnosti, kar vidimo tudi na zemlji pri raznovrstnih okolnostih. Hlod, štor ali kaj drugega bode samo ondaj trohnelo in perstenelo, če ni prevelika suša, pa tudi ne prevelika moča, ampak primerno čredanje vlažnosti s sušo. Ravno to velja tudi za organske reči pod zemljo. In res se je doslé povsod opazilo, da je kolera postala tam huda morija, kjer se je nahajalo v podu toliko vlažnosti, kolikor je je potrebno za trohnenje in gnjenje organskih reči.

V svoji domovini Indiji se je pokazalo, da ima vlažnost sploh največjo imenitnost pri razširovanju kolere. Tam se kolera vsako leto ob določenem času razvije v epidemijo kakor to velja v evropskih zemljah za merzlico v tako imenovanih merzličnih krajih. V Kalkuti, nekem poglavitnem mestu v Indiji, začenja kolera vsako leto moriti meseca aprila, nekaj časa pred tam navadnim periodičnim deževanjem in prestane celoma proti koncu

dolgega dežja meseca avgusta, ko se začenja povodenj po Gangesovi dolini, in ko omenjena podzemna vodá najvišje stopinjo dosegovati jame. V Madrasu, drugem velikem indijskem mestu, imajo kolero dvakrat na leto in sicer v spomladi, ko je izsuhla zemlja po začetem periodičnem deževanju malo namočena in poleti, ko po dolgem deževanju vodé in vlažnost zopet pojema začenja. V gornjih indijskih krajih, okoli mesta Lahora, kjer še menj dežja na leto pade kakor v Madrasu, imajo kolero vsako leto samo med periodičnim deževjem. Iz tega je razvidno, da ima vlažnost tudi v Indiji največji upliv na razvitek kolere; opazilo se je tam posebno, da so navstale najhujše morije ondaj, ko so po dolgem deževju podzemne vode pojema, padati začele.

Iz vsega tega je dalje razvidno, da kolero ne godí ne prevelika moča, ne prevelika suša, in da se najrajše in najhujše razvija pri srednji vlažnosti, posebno če v zemlji vode padati začenja in poprej premočene pa organskih tvarin nasičene plasti zraku in gnitju prepuščajo. Po teh natančno opazovanih skušnjah je končno mogoče, da včasih kak kraj kolero dobiti ne more, ker so njegova tla presuha in včasih ker so premočena; zakaj oboje, prevelika suša kakor moča, gnitju in razvijanju škodljivih podzemnih izparov ni ugodno.

Skoraj jednake važnosti, kakor vlažnost zemlje, je tudi primerna toplota različnih plasti zemlje pod našimi nogami. Znano je gotovo vsakemu, da gnitje in razpadanje organskih tvarin prestaja pri prevelikem mrazu pa tudi pri visoki toploti ali vročini. Gledé tega nas skušnje učijo, da so posredno največje in najhujše morije kolere tistega letnega časa, ko je toplota v tleh pod našimi nogami najvišja in nasproti so bile morije slabe in obmejene, kedar je bila toplota tal prav nizka. In končno se je opazilo, da so kolere morije nagloma pojema začele, ko je toplota v globi od 3 do 12 črevljev hitro padati jela. Kolera pri zračni toploti 30 stopinj pod nulo ali v hudem mrazu je obmejena na posamezne hiše, zakaj v globokih kletih nekterih hiš se še tedaj nahaja 6—8 stopinj toplote, toraj zadosti, da se vsaj v dnu hiše gnitje goditi zamore. Za tri črevlje globoko v zemlji nahajamo po novejših preiskavah v naših krajih toploto jednako zjutraj, ob poldne in zvečer, toraj srednjo toploto celega dne; v takej globi prestaja vsaka dnevna premena toplote, in premene se opazujejo samo po tednih, po mesecih. Dalej učijo preiskave, da se zemlja bolj počasi ogreva kakor zrak, pa tudi bolj počasi ohlajuje kakor obnebe. V naših zmernih krajih morija rada vtihne, kedar pade toplota zraka na nulo; pa ta toplota ali mraz potrebuje srednje mere vsaj osem dni, da preseže zemljo do treh črevljev globi in vsaj en mesec, da so tla pri šestih črevljih globi tako nizko ohlajena. In kedar so tla v imenovani globi tako ohlajena pod našimi nogami, našimi hišami, ondaj se tudi morija ne nahaja več; da prestaja po dosedanjih izskušnjah vže, ko so tla pri 4—6 črevljih globi na 3—4 stopinje toplote ohlajena. — Ker se je pokazala toplota tal tako imenitna za razvijanje morij, so jo jeli učeni v različnej globočini in za različnega časa meriti. In tu so našli v naših zmernih krajih, da je meseca oktobra, ko je zrak že čutljivo ohlajen, toplota pri treh črevljih globi še 9 stopinj in pri šestih črevljih globi celó 12 stopinj visoka, in meseca novembra pri treh črevljih globi še 7, pri šestih pa celo 9 stopinj. Pa ne vse sorte zemlje imajo jednake toplotne razmere, kajti ilovnata zemlja je za dve stopinji srednje mere menj vgreta, kakor je popred omenjeno, in pokazalo se je, da morije v krajih ilovnate zemlje popred ponehajo kakor v krajih

peščenega sveta in vodnega nanosa, ker se ilovnica prej do take stopinje toplote ohladi, katere je za gnjitje in razvijanje škodljivih izparov treba.

Kolera toraj še prav hudo divjá, ko imamo že hud mraz, kajti izpod zemlje srednje globočine še puhté mnogi škodljivi izpari, ker je tam še taka toplota, da se more gnjitje in razpadanje organskih tvarin veršiti; posebno ker vémo, da obsega tudi zemlja zrak, in da ta bolj topel kakor pod obnebjem, kviško hrepeni, toraj tz tople zemlje v hladno podnebje seboj jemlje vse, kar je lahko puhteče, kar se pri gnjienju in razpadanju škodljivih izparov dela.

In res gledé na to vidimo, da največ kolere morij v naših krajih pada v pozno polletje, in v jesén, ko je toplota podna najviša in najmenj na zimo in v spomlad, ko je ravno nasprotno. Meseca avgusta in septembra, ko je do desetih črevljev globi navadno najviša toplota podna celega leta, štejemo res največ in najmorivnejših epidemij in najmenj po zimi in v pervej spomladi. Nek učenjak je v tem ogledu preiskal 341 epidemij kolere v evropskih zemljah in našel, da jih je bilo od maja do konca novembra 271 in samo 82 od decembra do konca aprila, polovica vseh je bila meseca julija in avgusta in komaj najmanjši del po zimi. Iz tega se vidi, da imá toplota podna kaj veliko važnost in imenitnost gledé razvitja imenovanih morij; toplota zraka pa ima v tém obziru malo važnosti.

Za gnjienje je treba tudi zraka v persti ali tleh, brez njega gnjitje ni mogoče; tla, ki obsegajo čisto malo zraka, kakor terda skala, niso ugodna za kolere klico, na takih nerodovitnih tleh ona izumerje. Natančne poskušnje so pokazale, da se nahaja največ zraka v tako imenovanem nanosu, v černej persti in jamičastej skali, v krajih celo ena tretjina celega obsežka, in tam so se razvile navadno najbolj hude morije. Ta zrak v zemlji se neprestano giblje in nosi seboj na beli dan zdravju škodljive izpare iz velikih globočin, posebno v dno naših stanovanj. Bolj vlažna in topla ko so tu pod hišami tla, več zamorejo nositi morivnih izparov; in ker je gibanje zraka v naših hišah komaj tisoči del tega pod milim nebom, so tudi imenovani izpari v hišnem zraku bolj gostó, bolj zdravju škodljivo zapopadeni kakor drugod. Tegadelj tudi opazujemo, da kolere klica v nekaterih hišah, če so v tem obziru neugodnih lastnosti, skoraj vse pomori, kar se tam nahaja; tegadelj se Hindus ali prebivalec Indije ne bojí nobene reči bolj kakor takih okuženih hiš ter jih zapušča z bolniki vred bežeč v kraje bolj zdrave, kakor bi ga vihar ali mora podila.

Mislím, da so ti pomisleki dovolj vsakega prepričati o imenitnosti tal in premen v njem se veršéčih gledé na razvitje in širjenje kolere; pa razun te krajne naklonosti k epidemijam štejemo še mnogo drugih vplivov, čeravno ne tako imenitnih, ki delajo kolero kaj morivno v takem mestu ali selu.

Med temi stoji osobna in narodova naklonost ali podverženost koleri na pervej stopinji.

(Dalje prihodnjič.)

Kako Japonci slavé novo leto.

(Spisal L. G. Podgoričan.)

Japonci so vesel narod in slovesnosti ljubijo nad vse. Po teden dni o novem letu slavé mnogo očitih radovane in različnih iger, katerih se udeležujejo stari in mladi,

bogati in ubožni ljudjé. Bivališča imajo znotraj in vneji okrašena z venci iz riževe slame, s smrekovimi vejami in z rudečimi borovnicami, po ulicah pa se razkazujejo različni godci, plesalci, plesalke in glumači. Najljubša veselica Japoncu je o tej priliki „novoletnih zmajev boj.“ Ko to igro slavé, spuščajo v zrak velike popirnate zmaje v različnih podobah, n. pr.: žerjave, papige, močice s perutnicami, raznih molikov črepove, slavnih junakov glave — in drugih oseb. Vsak tak zmaj ima indijansko terst, ki je pristrojena tako, da se v dišečem zraku razmaje in nekako posebno, nekako čudovito poje, tako — da te dni, ko se Japonci kratkočasé s to igračo, — da po zraku zmérom pluje čudna godba, podobna skrivnostnim zvukom Aelove harpe. Poleg tega je na niti, za katero je zmaj privezan, na kosce zdrobljeno steklo; čo se taki dvé niti vjamete, prigodi se rado, da se ena preterga: prereže jo steklo; komur se pripeti to, mora pred svojega protivnika poklekni navzočnim na veliko veselje. Te igre se jako radi udeležujejo zasnuhljenci, in dobro znamenje je to, če zmore nevestin zmaj. Zvečer je po mestih vse v svitlobi.

Tisoč in tisoč živih svetilnic in neštevilnih transparentov je po okrašenih domih. Po noči pa po dvorih imenitnejših domov v posodah gojé plamen, ki ga dajó goreče treske, pokropljene z blagoslovljeno vodo; o polunoci opazujejo, kako podoba ima plamen in kako plapolá, kar prorokuje ali srečo, ali pa nesrečo tisto leto. A še nekov, dosti imenitniši nálog ima vsak gospodar. Sleherni zleze v svojo najlepšo obleko, oroži se, ide po vseh prostorih v domu in izganja — hudobne duhove. V roci ima pražene lavorove jagode, razmeče okrog sebe jih in duhove zaklinja tako-le: „Hudobni duhovi ven, bogastvo sém!“ O novem leti se znanci in prijatelji nadarjajo z voščili in osipljejo z darovi. Novoletni darovi so najraje ti-le: kosce suhe školjke, rižovo vino, kitajske citrone itd. Vsi taki darovi imajo svoj pomen, pa je le več formalnosti z njimi sklenjene, — veliko več vnenjosti, nego je imajo naša darila ali novoletna voščila.

Smešnice.

* Čevljarski učenec je šel k peku hlebec kruha kupit. Ker se mu je pa hlebec premajhen zdel, je menil, da ne tehta toliko, ko drugokrat. Nič ne dé, „pravi pek, „boš pa ložej nesel!“ Deček mu verže samo polovico zahtevanega denarja ter odide. — „Čakaj! To je premalo denarja!“ kriči pek za njim. — „Nič ne dé,“ odverne deček, „bodete pa prej sčestli!“

* „No moj sin! ali si tudi ti k zmagi kaj pripomogel?“ vpraša general po dokončanemu boju vojaka. „Da! pogumno sem šel sovražniku naproti in nekemu sovražnemu vojaku sem obe nogi odsekal!“ — „Nogi!“ — čudi se general; „zakaj pa ne glave?“ — „Glave že tako ni imel!“

* „Če bi ne imel oči, ne bi videl; če bi ne imel ušes, ne bi slišal; kaj pa bi bilo, ko bi ne imel nosa?“ vpraša učitelj malega dečka. — „Tedad bi mi ne bilo treba hoditi za Vas po duhana!“ odgovori deček.

* Kaj so amfibije?“ vpraša učitelj učenca. „Amfibije so živali, ki živé deloma na deželi, deloma po mestih!“ odgovori učenec.

* Potujoč dijak sreča na cesti kmeta, ki je imel jako navzgor zavijhnen nos. Dijak ga vpraša: „No oče, kam pa greste?“ — „Kam pač drugam, ko za nosom,“ odgovori kmet nevoljno. — „Meni pa se zdi, da to ni res; kajti če bi bilo temu tako, bi vi po zraku letali,“ zasoli mu jo dijak.

Zastavice.

26. Nek hlapec dobi od svojega gospodarja vsako prihodnje leto 2 gld več, ko v pretečenem letu. Na koncu zadnjega leta dobi 29 gld. in vsega skupaj 125 gld. Koliko let je bil v službi in koliko plače je dobil prvo leto?

27. Nek župan dobi 60 gld., da jih med uboge razdeli. Ko bi bilo 3 ubogih več, bi dobil vsak 1 gld. manj. Koliko ubozih je bilo?

28. Če se mesec v 27 dneh enkat okoli zemlje in zemlja v 265 dneh okoli solnca oberne, koliko dnov preteče od enega šipa do drugega?

Uganjka zastavic v 8. listu:

21. Vino; — 22. ponarejen denar; — 23. podreti se dá le zidana; — 24. pod milim nebom; — 25. sol.

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država. Deržavni zbor je po šesttednem prestanju 7. t. m. svoje seje zopet pričel. Počuda njegova je skoraj enaka, kakor je bila pri zadnjem zborovanju, samo ustavoverna stranka se je pomnožila z malo peščico poslancev, katere si je za visoke denarje po velikem posestvu na Češkem pridobila. Število ustavovercev v deržavnem zboru je malo čez sto, toraj toliko, da se jim ne bo treba bati, da jutre ne bodo mogli več zborovati, ako Poljakom in drugim federalistom v glavo pade, zborovanja se ne več vdeleževati. Pri prvi seji je manjkalo še mnogo federalistov. Slovenci pojdejo, kakor „Novice“ povejo, konec tega tedna na Dunaj. Že je zbornici poslancev napovedano veliko število predlog in kakor novine, ki s sedanjo vlado v prijateljski zvezi stojé, poročajo, pride že več let trajajoče poljsko vprašanje zopet na versto. Kdaj bo že tega vprašanja konec?

„Zmago ustavovercev na Češkem“ tako piše „Slov. Narod“, „omenja tudi največi časopis na svetu, namreč angleške novine „Times“, in jo razsvetluje tako, kakor zasluži. Imenovani list odreka vladni zmagi na Češkem vsako moralno pomembo in pravi, da je samo ustavoverni denar vladi večino pri volitvah dobil.“

„Na Hervaškem se magjaroni ne sramujejo najgersih sredstev proti narodnjakom. Od načelnika hervaške vlade, Vakanoviča, pa do zadnjega magjaronskega postopača vse podkupa, terorizira, resnico preobrača, narodu zveste može zapira, vojaké proti narodnjakom na pomoč kliče, a vse še noče pomagati. Narodna stranka je premočna in zmaga ji ne bo odšla.“

Njih Velič. cesar potuje na Ogerskem po tistih krajih, kjer je povodenj napravila revščina in siromaštvo, da se sam prepriča o ubogem stanju tamošnjih prebivalcev.

Zunanje deržave. Na Španskem se je pričel kervav upor proti sedanjemu kralju Amadeu. Stranka namreč, ki hoče Don-a Carlosa postaviti na kraljevi prestol, po-

vzdignila je smertno orožje in prišlo je že do kervavih bitov, v katerih so bile, kakor najnovejše novine poročajo, puntarske čete Carlosa premagane in so v gore pobegnile.

Novi knjigi.

Naše slovstvo, ki je že letos za nekatere prav koristne in lepe knjige naraslo, je zopet z novima knjigama obogateno. Naslov prvi knjigi je: „**Poljna služba**, raztrešeni red, nova puška“, spisal in založil Andrej Komet, c. k. nadporočnik pri 7. peš-polku. Imenovana knjiga je ravnokar na svetlo prišla v Celovcu v tiskarnici družbe sv. Mohora. Namen tej knjigi je, kakor pisatelj v predgovoru pripoveduje, „milim rojakom in sovojakom učenje bojne službe polajšati“. Da je ta namen gotovo vse hvale vreden, je očitno, kakor je tudi že stara resnica, da se bode slovenski vojak s pripomočjo materne jezika lažje vadal in to na svojo in svoje domovine korist ter na prid vojaške službe. Moža pa, ki je z gotovo težkim trudom in s hvalevredno pazljivostjo to lepo in zlo koristno knjigo doveršil, hočemo hvaležno zaznamovati v listih našega slovenskega slovstva. Njemu gre že zaradi tega posebna zasluga, ker je prvi, ki je Slovincem poklonil vojaško-učno knjigo, in ob enem ustanovil dobro terminologijo bojne vednosti. —

Po pridjanem slovensko-nemškem in nemško-slovenskem slovarčku pozvemo, da imamo, kar nas s posebnim ponosom navdaja, že zdavnej lepe, večidelj domače besede za posamezne nemške, temuč skoraj povsem tuje v nemščino zasajene vojaške izraze; tako: četnik, činovnik, glasonoša, izbun, izvestje, motritelj, telečak, znak — za: major, charge, ordonanz, allarm, rapport, vedette, tornister, signal, itd. Očitati nam sedaj ne more nobeden, da nimamo izrazov, da nimamo potrebnih modernih besed; da bi bilo toraj podučevanje v slovenskem jeziku težavno. Tu jih imate in oglejte si jih!

Slovarček nemško-slovenski šteje 294 term. izrazov in med temi jih je samo 37 čisto nemških, drugi so francozki, latinski, gerški; toraj nahajamo tu 257 nemških terminoloških izrazov. Za vse te nam je pisatelj razun 7—9 prav dobre slovenske besede podal. Kaj da iz tega sledi, bode vsak spredel; številke glasno dovelj govoré!

Kar tiče jezika je precej domač, samo želeli bi, ko bi častiti pisatelj pri drugem natisu, katerega hočemo v kratkem doživeti, bolj pazil na enakost pisave (eniga in enega, kater in kter, pertljaga in prertlaga, nazaj naznaniti, kalamišnica (?) itd.).

Knjiga, ki obsega v mali, prav pripravi osmerki 170 strani in 4 podobe velja pri pisatelju samemu 35 kr. in pri knjigoteržu Leon-u 40 kr. Pri današnji avstrijski vojni postavi je knjiga vsakemu Slovincu v potrebo in korist, zaradi tega jo vsakemu naših čast. bralcev živo priporočamo, naj si bode vojak ali ne. —

Druga knjiga je izšla v Ljubljani pod naslovom: „**Geometrija ali merstvo** za slovenske ljudske šole“, spisal nadučitelj ljutomerski, Janez Lapajne; založil in tiskal Rud. Milic. Obseg tej knjigi je: vvod, planomerstvo, truplomerstvo, metrična mera in o risanju. Gledé nove šolske postave, vsled katere se ima tudi v ljudskih šolah podučevati v merstvu in oblikoslovju, je nam omenjena knjiga v resnici kervavečo rano zacelila in reči moramo, da je povsem popolnoma primerna ter izvrstna za rabo v ljudski šoli. Kar pa pisateljevega mnenja tiče, da bi zamogla tudi v 1. in 2. razredu srednjih šol koristiti, ni istina. To zaradi tega ne, ker je vsled učnega načerta v tej knjigi tu in tam premalo

in zopet na drugem mestu preveč; tako je n. p. za prva razreda srednjih šol učba o stičnih in podobnih trikotih presuha, in nasprotno bi bila učba o truplomerstvu, ki se po sedanjem načrtu še le rabi v 4. šoli, preobširna itd. Za ljudske šole pa je imenovana knjiga izvrstna, ker nam podaja poleg znanstvenega oddelka prav dobre, lahko zapopadljive primere in povsem praktična vprašanja.

Prederznili bi se pač izjaviti našo misel, da bi bilo dobro, ko bi bil čest. pisatelj bolj pazno ogledoval posamezne definicije; tako n. pr. pravi na st. 7: „Plan se ne razprostira v neskončno. Kjer se plan končava, tam so čerte . . .“ To ni popolnoma pravilno in natanko določeno, ker se zamore plan tudi v neskončno razprostirati. Boljše bi bilo toraj: „Če se plan ne razprostira v neskončno, tedaj so tam, kjer se končava, čerte.“ itd.

Sploh pa moramo reči, da je jezik našega, nam že po „Učiteljskem Tovaršu“ dobro znanega, jako marljivega pisatelja, prav spreten in posebno za mladež v ljudski šoli lahko razumljiv.

V dodatku, ki je v prvi versti učenikom namenjen, nam podaja pisatelj prav praktična vodila o metrični meri in posebno o risanju.

Knjiga šteje v srednji osmerki 84 strani in 95 v les vrezanih slik ter velja terdo vezana pri Milicu v Ljubljani 30 krajc.

Priporočevati jo, se nam ne zdi potrebno, ker se izverstno delo, ki v kratkem vse važnejše geometrične oddelke obsega, samo po sebi vsakemu najživejše priporoča.

—m—.

Dohodki družbe sv. Mohora za leto 1872.

Na novo so pristopili častiti dosmertni udje:

418. Korinčič Ana, kmetica v Dreženci (I. pol.)	gld. 8.—
419. Bensa Štefan, kanonik v Gorici	15.—
420. Korenova Jerica na Ziljski Bistrici	15.—
421. Kobal Peter v Sedlem	15.—
422. Notar Anton, duhovni pomočnik v Brezovici	15.—

Letnine so poslali častiti gospodje:

M. Globočnik, župnik v Ribnici	56.—
Fr. Lovrenčič, župnik v Mali Nedelji	75.50
A. Belšak, kaplan v Slov. Bistrici (II. poš.)	24.—
J. Koman, župnik v Sežani	20.—
Fr. Jan, kaplan v Skalajah	102.90
J. Florjančič, dekan v Gornjem gradu	313.20
J. Košir, duhovni pomočnik v Borovnici	56.—
Fr. Košuta, dekan v Boven	86.90
A. Mandelc, kaplan v Loki	109.—
J. Brence, duhoven v Dutovljah	77.—
L. Mazek, duhovni pomočnik v Zagorji	52.—
J. Vilfan, prošt v Novem mestu	159.70
J. Tutek, dekan pri sv. Lenartu	299.10
Fr. Juvančič, dekan v Novi cerkvi	239.20
L. Vošnjak, kaplan v Šoštanj	65.50
J. Böheim, kaplan v Laškem tergu	139.10
A. Potočnik, župnik v Planini	72.80
Š. Bauer, kaplan v Radišah	35.—
O. Gratus Pfeifer, samostanski predstojnik v Pazinu	28.—
A. Fišer, duhovni pomočnik v Vuzenici	43.50
Bl. Gerča, subsidiarij v Reifenbergu	57.50
Dav. Meško, kaplan v St. Petru pri Radgoni	123.20
M. Strajnašak, dekan v Zaverču	173.95
J. Valenčič, posestnik v Nadanjeselu	10.—
Dav. Napast, kaplan v Kapelah	9.—

M. Žerjav, farni oskerbnik v Medgorjah	gld. 12.—
J. Božič, duhoven v Kortah	8.—
J. Koler, župnik v Brezi	7.—
V. Bernard, administrator v Studenem	8.—
J. Jereb, vikar v Orehku	4.50
M. Jereb, župnik v Javorjah	17.—
J. Babnik, župnik na Unci	12.—
A. Breznik, kaplan v Kalobji	6.—
A. Domicelj, eksposit v Orehku	20.—
Fr. Legan, kurat v Šmihelu	11.—
Družniki sv. Mohora v Bučki	5.—
J. Rozman, dekan v Konjicah	261.50
L. Serajnik, dekan v Pliberku	197.—
A. Wolf, dekan v Kanalu	151.30
G. Jakelj, kaplan v Zatičini	75.50
J. Križaj, župnik v Starem tergu poleg Loža	69.—
J. Mavčič, župnik pri sv. Tomažu	106.30
A. Merčnik, kaplan v Ljutomeru	111.90
J. Žan, kaplan v Srednji vasi	39.—
V. Plemelj, farni predstojnik na Koroški Beli	15.30
F. Kramer, župnik v Dornbergu	24.—
A. Milar, župnik v Kotmarivesi	40.—
F. Vihar, kaplan pri Svetinjah	28.—
V. Mandelc, kr. profesor v Karlovcu	13.—
A. Balon, župnik v Polzeli	18.—
Gr. Prekoršek, župnik pri sv. Jederti	9.—
Fr. Rus, kaplan v Rovtah	39.—
J. Lakner, župnik v Koprivni	14.70
A. Volc, župnik pri Fužinah	8.—
T. Zupan, katehet v Kranji	8.—
Fr. Remic, duhovni pomočnik v Terstu	338.—
Iv. Kovačič, dekan v Idriji	256.50
J. Doljak, dekan v Tominu	185.—
J. Grabrijan, dekan v Vipavi	255.70
Dr. J. Vošnjak, prošt v Ptuj	495.70
Iv. Krušič, gimnaz. profesor v Celji	322.—
J. Lukežič, kaplan v Komnu	156.20
Ed. Polak, dekan v Leskovcu	122.—
J. Aljaž, duhovni pomočnik v Terziču	103.—
M. Tomažič, dekan v Rožeku	197.90
J. Sovdat, župnik v Kamnjah	54.—
J. Levičnik, župan in učitelj v Železnikih	84.—
J. Janežič, bukvovez v Cerknici	69.—
Fr. Čebular, župnik v Poviru	28.—
A. Pogorelec 1 gld., J. Gajšek 4 gld., J. Hanžič 1 gld., J. Cvetko 1 gld. 30 kr., J. Tomažič 1 gld., Gj. Lochmer 1 gld., M. Lendovšek 1 gld., L. Vošnjak 2 gld., M. Zupan 1 gld., M. Majhen 1 gld., J. Budna 2 gld., A. Vajngerl 1 gld., o. R. Oblak 1 gld., M. Kovšca 2 gld., A. Repas 1 gld., M. Zdolec 1 gld., M. Jagodec, 4 gld., M. Ivanc 1 gld., J. Mavrič 1 gld., J. Gomilšak 1 gld. 20 kr.	29.50
Vkup gld. 6531.55	

(Dalje prihodnjič.)

Kurzi na Dunaji 7. maja 1872.

Kreditne akcije	gld. 334.50	Nadavek na srebro	gld. 111.—
Národno posojilo	72.—	Napoleondori	9.01

Žitna cena v Celovcu.

Po vaganu:

pšenica gld. 6.22 — rež gld. 3.85 — ječmen gld. 3.38 — oves gld. 1.89 — ajda gld. 3.69 — tursica gld. 3.98.	
---	--